

22. Oktober 2023

Uddannelsesudvalget

Folketinget

Skolepsykologuddannelse og -kompetencer i Fremtidens Skole

Regeringens oplæg om Frihed og Fordybelse – et kvalitetsprogram for Folkeskolen - rummer et ønske om at sikre undervisning af flere elever i den almene klasse – under overskriften Stærkere Fællesskab i Klassen. Baggrunden er, at der ses et stærkt stigende antal elever, der udskilles til specialforanstaltninger – nu 6½%. Det er en forrygende stigning over de seneste 10 år på 2½%. Det betyder, at en fjerdedel af skolens ressourcer bruges til denne gruppe. *Værre er det, at vi ikke ved, hvorvidt det er positivt for disse mange elever.*

Der er således al mulig grund til at bakke op om regeringens ønsker om at skabe trygge og stærke klassefællesskaber, hvor flest mulige elever kan sikres et trygt og fagligt udbytterigt skoleliv som fundament for videre uddannelse og voksenliv.

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) bør spille en langt større rolle i dette arbejde, men konklusionerne fra de seneste mange års rapporter om inklusion viser med al tydelighed, at lærerne og skolen ikke føler, at PPR-psykologerne indgår på en måde, så lærerne føler sig hjulpet i arbejdet ude i klasserne. Samarbejdet mellem lærere og PPR-psykologer foregår hyppigst omkring konkrete elever med drøftelser om hvilken støtte eller specialforanstaltning, der kan være relevant.

Omlægning af PPR

Det er derfor glædeligt, at Regeringens oplæg og Undervisningsministerens omtale kræver omlægning af PPR, så fokus ændres fra brandslukning til forebyggende arbejde. Psykologerne skal væk fra kontorerne på Rådhuset og ud på skolerne. Samtidig lægges der op til, at der skal udarbejdes en psykologfaglig overbygningsuddannelse for lærere og pædagoger – en skolepsykologuddannelse.

Mit ærinde her er kort at beskrive faglige krav til denne uddannelse, så den i praksis kan medvirke i det vigtige arbejde med at skabe trygge og fagligt positive klassefællesskaber på skolerne, der er i stand til på kvalificeret vis at undervise flest mulige elever. Jeg vil her primært koncentrere mig om skolen, men der er tilsvarende god grund til at få pædagoguddannede dagtilbudspsykologer, der kan være med til at kvalificere arbejdet i dagtilbud, hvor børns udvikling i overvejende grad grundlægges. Succes på dette område vil få stor betydning for skolens videre arbejde.

Skolepsykologen skal være fast tilknyttet én eller flere skoler med overvejende tilstedeværelse her. Skolepsykologen skal opleves af lærere og ledere som en del af skolens samlede arbejde med udvikling og i arbejdet med udfordringerne. Skolen skal kunne mærke skolepsykologens engagement og interesse for dette, og medarbejderne på skolen skal kunne mærke, at skolepsykologen har viden og forståelse for skolens opgaver og vilkår.

I arbejdet med at udvikle et stærkere fællesskab i klassen er der to områder, der er grundlæggende vigtige for at sikre dette, og hvor skolepsykologen kan spille en vigtig rolle:

1. *Undervisningsmiljøet i klassen:* Der skal arbejdes målrettet i alle børnehaveklasser og 1.klasser med at skabe et trygt og positivt undervisningsmiljø, hvor der indarbejdes positive dialog- og samarbejdsvaner.
Der skal laves konkrete planer for dette på skoleniveau i et samarbejde mellem ledelse, lærere og skolens faglige ressourcepersoner, incl. skolepsykologen.
Det udmøntes for hvert enkelt klasse i et samarbejde mellem lærerteam og faglige ressourcepersoner, incl. skolepsykologen. Samarbejdet indebærer såvel forberedelse som gennemførelse og evaluering. De faglige ressourcepersoner indgår i alle faser.
Det vil være muligt at grundlægge en positiv klassekultur i alle klasser, som kan være temmelig robust i det videre skoleforløb, selv om der må være planer, når nye lærere overtager. Der skal ligeledes være løbende opbakning fra skolens faglige ressourcepersoner.
2. *Lærerteam:* Den enkelte klasses lærerteam har en helt central rolle for fællesskabet i klassen. Desværre ses det ofte, at samarbejdet i klasseteam i overvejende grad består i at give information til hinanden samt koordinering.
Der er brug for, at enhver skole målrettet søger at kvalificere alle lærerteam til at udgøre positive og konstruktive dialog- og refleksionsfora, hvor der er et fælles ansvar for at løse de udfordringer, der forekommer i enhver klasse. Der skal være et fælles ansvar for såvel forberedelse som gennemførelse og evaluering af den samlede undervisning for alle elever, jfr. de faglige krav til co-teaching.
Der må tilrettelægges en plan for faglig udvikling af alle lærerteam på skolen, og her kan skolens faglige ressourcepersoner, incl. skolepsykologen med stor fordel medvirke.
Lærerteamet skal i det daglige kunne inddrage relevante faglige ressourcepersoner fra skolen til konkrete drøftelser, og de faglige ressourcepersoner skal kunne medvirke i praksis i konkrete forløb.

Jo mere det lykkes, at få kvalificeret disse to områder, jo stærkere klassefællesskaber til gavn for flest mulige elever.

Skolepsykologens kompetencer og baggrund

Det er nævnt, at det er afgørende, at skolepsykologen har *viden og forståelse for skolens opgaver og situation* samt *arbejder med engagement og interesse sammen med skolen og dens medarbejdere*. De to førstnævnte temaer har skolepsykologen automatisk fra sin læreruddannelse og erfaring fra undervisning. De to sidste må antages at være til stede, når skolepsykologen har brugt kræfter og ressourcer på at gennemføre skolepsykologuddannelsen.

Skolepsykologuddannelsen

Folkeskolen er fyldt med elever, som lærere og forældre opfatter har problemer. Derfor er det nødvendigt, at en skolepsykologuddannelse rummer høj teoretisk og praktisk viden om alle relevante forhold om børns individuelle udvikling og eventuelle fejludvikling. Det vigtige er, at skolepsykologen har viden og forståelse for at sætte det enkelte barns situation ind i en sammenhæng eller kontekst. Ingen børn må alene forstås ud fra en faglig specialist- eller handicapsynsvinkel, fx en diagnose eller ordblindhed.

Derfor er det også nødvendigt, at skolepsykologen er uddannet til at forstå systemers, grupper og institutioners funktion og muligheder for, at de kan indrettes til at klare flest mulige opgaver – så skolen ikke risikerer at være med til at forstærke eller ligefrem fremprovokere problemer.

Det er et skrækscenarium, hvis nogle fagpersoner, fx psykologer eller psykiatere, kun fokuserer på

børns individuelle problemer, mens andre fagpersoner primært er uddannet til at forstå grupper og organisationers funktion, fx de nuværende kandidater i pædagogisk psykologi fra DPU. Alle børn er først og fremmest børn – nogle med særlige vanskeligheder, men de må altid ses som børn i deres konkrete kontekst.

Skolepsykologen skal kunne se barnet i konteksten, hvorfor en uddannelse må rumme undervisning primært i pædagogisk psykologi, men det er også nødvendigt med uddannelse i udviklingspsykologi, klinisk psykologi, social psykologi og organisationsteori. Hertil kommer en grundig indføring i specialpædagogik og sammenhængen med almen pædagogik og didaktik.

Hvis skolepsykologen skal kunne fungere på dette niveau, vil det være nødvendigt med en kandidatuddannelse på to år for at kunne rumme dette.

Til gengæld vil der være mulighed for, at de 15-20% af folkeskolens elever, der ikke har et godt skoleforløb, får et bedre skoleudbytte til gavn for deres videre uddannelse og erhvervsmuligheder. Det vil også være muligt at reducere de 6½%, der nu udskilles fra det almene miljø til gavn for disse, jfr. tilgængelig forskning, der viser, at udskilte elever klarer sig dårligere på stort set alle parametre i forhold til ikke-udskilte.

Der vil samtidig være mulighed for, at fokus ikke primært er på elever med mulige psykiske vanskeligheder, men at alle de øvrige elever med skolevanskeligheder også kan blive opprioriteret. Det gælder bl.a. børn med læsevanskeligheder/ordblinde, børn med sproglige vanskeligheder og ikke mindst børn med mere omfattende skolevanskeligheder i alle fag.

Skolepsykologen har haft tradition for at være involveret i disse former for skolevanskeligheder, men de er desværre ikke i fokus for PPR-psykologerne i dag.

Skolepsykolognavnet er vigtigt

Skolepsykologbegrebet er alment kendt i befolkningen. Det er vigtigt at fastholde dette. En lærerbaggrund som professionsbachelor med en to-årig kandidatuddannelse som skolepsykolog er tilstrækkelig til at sikre fornøden legitimitet i forhold til cand-psych. uddannelsen.

Psykologautorisationsuddannelsen er lavet for at sikre borgere en vis sikkerhed for kvalitet, når de skal modtage psykologisk behandling. Skolepsykologer skal ikke behandle, men skal medvirke til at sikre de 15-20% af eleverne den bedst mulige skolegang. Derfor er skolepsykologens fokus undervisningen, eleverne og skolen og dens muligheder for at give den bedst mulige skolegang for alle elever.

Psykologloven må med baggrund i dette have en lille tilføjelse, hvor skolepsykolog omtales – uden autorisationsret, således at det bliver muligt at anvende skolepsykologbegrebet.

Venlig hilsen

Bjarne Nielsen

tidl. ledende skolepsykolog, tidl. børne- og ungechef samt tidl. fmd. for Pædagogiske Psykologers

Forening

Kildevej 35, Skuldelev, 4050 Skibby

bjnielsen@mail.tele.dk

tlf. 21626260